

Egy el nem hangzott beszéd vázlata

2017. szeptember 28-án, **Tompa Mihály** születésének 200. évfordulóján került vissza a református lelkész és költő szobra arra a helyre, ahol 115 esztendeje felavatták, s ahonnan 1946. november 16-án erőszakkal eltávolították.

Lehetőséget kaptam a beszédre, de úgy döntöttem, hogy átengedem a szólás lehetőségét a református lelkész és költő nevét viselő református gimnázium diákjainak. Ám, ami nem hangzott el ott, álljon itt!

A szobor hányatott sorsa a rimaszombati magyarság sorsának a jelképe.

A serki születésű **S. Szabó József** volt az, aki még pataki diákként felvetette a szoborállítás gondolatát. Alig negyedszázad múltán, 1902. június 4-én leplezték le **Holló Barnabás** alkotását az immáron Tompa Mihályról elnevezett téren.

Trianont követően kezdeményezték a szobor eltávolítását. A hagyomány szerint **Janko Jesenský**, a turócszentmártoni születésű szlovák író, egykoron rimaszombati gimnazista, akkortájt Rimaszombatban székelő zsupán közölte a kezdeményezővel, hogy amíg ő lesz Gömör vármegye főispánja, addig nem fogják költők szobraikat döntögetni...

Az 1945. év az itt élők számára nem felszabadulást, hanem szabad dülást hozott! Az otthonuktól, javaiktól megfosztott és száműzött magyar polgárok között, a könyvmáglyák baljós fényében hogyan is maradhatott volna a magyarságot jelképező alkotás érintetlen?! Nyakába vaskötelet vetettek, s ledöntötték. Talapzatát elásták, a szobrot pedig száműzték a múzeumba.

Az 50-es években az egykoron **Széchenyi István** nevét viselő városi parkban kapott helyet. Mint mondták, méltó helyen... Hát persze, hisz be is olvaszthatták volna, talapzatának kőanyaga pedig valamely szocreál épület alapját is erősíthette volna – mint történt ez **Ferenczy István** gimnáziumnak adományozott ásvány- és kőzetgyűjteményével...

Négy hosszú év telt el 1989 novemberét követően, mígnem 1994 tavaszán visszakerülhetett a szobor az immáron ismét a költő nevét viselő térre. De nem az eredeti helyére, mert ott egy szökőkútnak szánt, működésképtelen kőrakás csúfította az időközben a város új urai által preferált, tájidegen fenyőkkel sűrűn beültetett teret. Végül a tér egyik sarkában kapott helyet a szobor. A sovinizták nem tudták, hogy az Úr csak eszközként használta őket, és pedig annak érdekében, hogy egy évtized múltán mellé kerülhessen az egykori barát és költőtársnak, **Petőfi Sándornak** a szobra, **Izsó Miklós** alkotása.

Most, 71. esztendő múltán visszakerült hát a szobor eredeti helyére. Véget ért a kényszerű vándorút, a „babiloni fogság”. A talapzat, s maga a szobor is megújulva, régi fényében ragyog. Köszönet illesse mindezért a város vezetését!

S hogyan tovább? Az Úr mutatja az utat!

A Tompa-szobor áthelyezésével az addigi harmónia megbomlott. Ennek helyreállítására irányul a képviselőtestület azon döntése, amellyel jóváhagyta **Arany János** szobrának a felállítását a Tompa-szobor korábbi helyén. Mert ki is állhatna Tompa és Petőfi mellett, ha nem a nagy költői triász harmadik tagja, az „érchű” barát?! Ám, hogy megvalósul-e a szándék, kérdéses. Az *Arany János Emlékbizottság* megítélte a városnak a kért 17 millió forint támogatást. A testvérvárosok is jelezték támogatási hajlandóságukat. A gond nem anyagi jellegű.

Ahogy ez már szokás tájainkon, megszólalt a *Matica slovenská*, s azok alkalmi kórusa, akik minden magyar vonatkozású kezdeményezés megfojtását, elszabotálását, ellehetetlenítését „legszentebb”, „hazafias” kötelességüknek tekintik. Csak a józslés tart vissza, hogy ostoba, mosatlan szájú mondataikat idézzem ezen a helyen.

A legnagyobb szlovák költőnek számító **Pavol Országh-Hviezdoslav** azt vallotta: költői fejlődésére három lángelme volt döntő hatással: **Arany, Puskin és Shakespeare**. Arany János költészetének a varázsában élt középiskolás korától. A magyar költészet az ő tekintélye és magas művészi színvonalú fordításai révén hódított teret a *Slovenské pohľady* c. irodalmi folyóirat lapjain. A költő Petőfi negyvenkét versének fordítását közölte, Arany Jánostól pedig 28 lírai költeményt és balladát tolmácsolott. Az egy ideig **Fábry János** rimaszombati leányiskolájában tanult, később éveken át Rimapílán élt **Terézia Vansová** (1857–1942) író nő által szerkesztett *Dennica* (Hajnalcsillag, 1898–1908, 1910–1914) című folyóiratban Arany János hét költeményének a fordítása jelent meg tőle. Erdemei elismeréseként a *Kisfaludy Társaság* tagjai közé választotta őt.

Pavol Országh-Hviezdoslav a magyarok és szlovákok közti megértés elkötelezettje volt egész életében. Miskolci gimnazista időszakától az 1870-es évekig mindkét nyelven alkotott. Egy korai versében, magyarul, a hazaszeretetről énekelt („*A költészet s ennek füzérében / legszebb virág a honszeretet.*”) Rimaszombatban utcát neveztek el Róla. Miskolcon emléktábla, Kiskőrösön mellszobor őrzi az emlékét. Helyénvaló volna, ha a magyar irodalom, azon belül is Arany János műveinek szlovák bemutatásáért szobrot is kapna Miskolcon, ahol a magyar nyelvet és kultúrát megismerte. Ez a körülmény nyilván nem maradna hatás nélkül abban a mesterségesen hiszterizált légkörben, amelyet főleg a *Matica slovenská* országos és helyi képviselői gerjesztenek. Sajátos színezetet kap mindez akkor, ha tudatosítjuk, hogy Pavol Országh-Hviezdoslavot a magyar kormány által 1875-ben bezárított, majd a Cehszlovák Köztársaságban 1919-ben újrászervezett *Matica slovenská* elnökévé (!) választották, magyar versfordításait pedig az említett szervezet 1945-ig két kiadásban is megjelentette.

Fékezhetetlen magyargyűlöletükben így kópik szembe az említett szervezet mai képviselői saját egykori elnöküket!

Marosvásárhelyi iskola, ukrán nyelvtörvény, rimaszombati szoborterv: ez is Európa, 2017-ben!

